

Wal en schip

Het woord Carnaval kan volgens sommigen worden herleid tot *carne vale*: vaarwel vlees. Volgens anderen betekent het *carrus navalis*, dat duidt op de traditionele scheepswagen die in optochten werd meegevoerd. Die wagen werd ook wel 'blauwe schuit' genoemd. De praalwagens van de carnavalsoptocht, die in vorm en opbouw lijken op een schip met wielen, zijn daar een overblijfsel van.

De blauwe schuit stond in de middeleeuwen symbool voor alles wat niet paste in de geldende moraal en in die zin tussen wal en schip viel. Het 'blauwe' narrenschip was een toevluchtsoord voor berooide edellieden, brassende geestelijken, potverterende rijkeluiszootjes, smachtende nonnen, oude vrijsters en jonge vrouwen met bejaarde echtgenoten. Aan boord van de blauwe schuit werden zij symbolisch naar een plaats buiten de geordende samenleving gereden om daar gedumpt te worden. Het woord carnaval is trouwens een relatief modern begrip; de oorspronkelijke naam is natuurlijk vastenavond. Eigenlijk is het *vastelaovundj* met een letter 'l', een schrijfwijze die reeds in 1617 in Nederweert gebezigd werd. Informatie over hoe men vóór 1900 in Nederweert carnaval vierde is zeer schaars. Gelukkig is naar aanleiding van de Nederweertse vastenavondsfeeringen zoals die rond 1595 in de herberg 'Siem' in Nederweert plaatsvonden, een indrukwekkende hoeveelheid documentatie bewaard gebleven. Zelfs in Amsterdamse, Deense en Noorse archieven zijn er sporen van carnavaleske Nederweertse zeevaarders uit het einde van de zestiende eeuw.

Waarschijnlijk aangemoedigd door overmatig alcoholgebruik en geïnspireerd door de folklore van de blauwe schuit, sloten diverse jeugdige Nederweertse tijdens carnaval 1595 bravoure-overeenkomsten die te maken hadden met boottochten op zee. Grappig is dat het niet bleef bij dronkemanspraak van 'stuurlui aan wal', maar dat de reizen ook daadwerkelijk werden gemaakt. Eén reis betrof een boottocht door Joost Fijen uit Hulsen met een zelfgebouwd vaartuig. Met zijn schip stak hij van wal in de haven van Amsterdam en voer hij over de Zuiderzee naar Vlieland en

Schipvormige praalwagen met matrozen van 'Belcanto' tijdens de bevrijdingsoptocht in 1945. We herkennen onder andere 'Truus van Siem' (Truus Peters) uit het gelijknamige café waar exact 350 jaar eerder de eerste Nederweertse schipvaarders hun reizen begonnen. Foto van Jan Biezenaar, collectie SGN.

Terschelling. Een tweede dorpsgenoot maakte een geslaagde reis naar Noorwegen. De derde reis, door Willem Mackus uit Schoor, was een barre boottocht via de Noordkaap naar Nova Zembla. Zonder het te weten werd deze Nederweertse landrot onderdeel van een stukje nationale geschiedenis, doordat het tijdstip en route van zijn zeiltocht gedeeltelijk samenvielen met één van de expeditie van Barentsz en Heemskerck die op zoek waren naar de noordelijke doorgang naar het Verre Oosten. Die expeditie strandde met de beroemde overwintering in het Behouden Huys. Alle Nederweertse zeevaarders kwamen heelhuids terug van hun gedurfde onderneming en bereikten een, zeker voor die tijd, hoge leeftijd. Waarschijnlijk zullen ze in de gelagkamer van herberg 'Siem', gestaafd met diverse documenten die ze op hun verre reizen als getuigschrift vergaard hadden, vele malen hun sterke staaltjes hebben gedeeld met de thuisblijvers. Terug in Nederweert waren deze *vastelaovundj*-helden met recht de beste stuurlui aan wal.

Alfons Bruekers